

Έρευνα και καινοτομία σήμερα: Πολυτέλεια ή ανάγκη;

Άγγελος Τσακανίκας

Επίκουρος Καθηγητής ΕΜΠ

(υπο διορισμό)

Υπεύθυνος Έρευνας IOBE

***Ημερίδα: Η Έρευνα ως παραγωγός νέας γνώσης και
μοχλός ανάπτυξης".***

16/02/2012

Η Ελλάδα σε κρίση

- ❑ Αποδυναμώθηκε σημαντικά ο βασικός μοχλός της 15ετούς (1994-2008) ταχύτερης ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, σε σχέση με το ευρωπαϊκό μέσο όρο: Η ισχυρή ιδιωτική κατανάλωση (εγχώρια ζήτηση):
  - ❑ Καταναλωτικός ευδαιμονισμός, εφησυχασμός
  - ❑ Εύκολες επιλογές, αβασάνιστος δρόμος για την επιτυχία
  - ❑ «Τοξική κουλτούρα» της ευκολίας, της προχειρότητας, της αποσπασματικότητας
  - ❑ Μυωπική επιλογή του σήμερα σε βάρος του αύριο
  - ❑ Επιλεκτική εφαρμογή θεσμών και νόμων
  - ❑ Το κράτος πληρώνει...δημοσιονομικός εκτροχιασμός
- ❑ Αδυναμία / αδιαφορία / μετάθεση επίλυσης χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων ελληνικής οικονομίας
- ❑ Μεγέθυνση προβλήματος λόγω περιορισμού της διεθνούς ρευστότητας, κρίση χρέους

Συστημικές αδυναμίες που δεν αμβλύθηκαν στην περίοδο της «ευμάρειας»

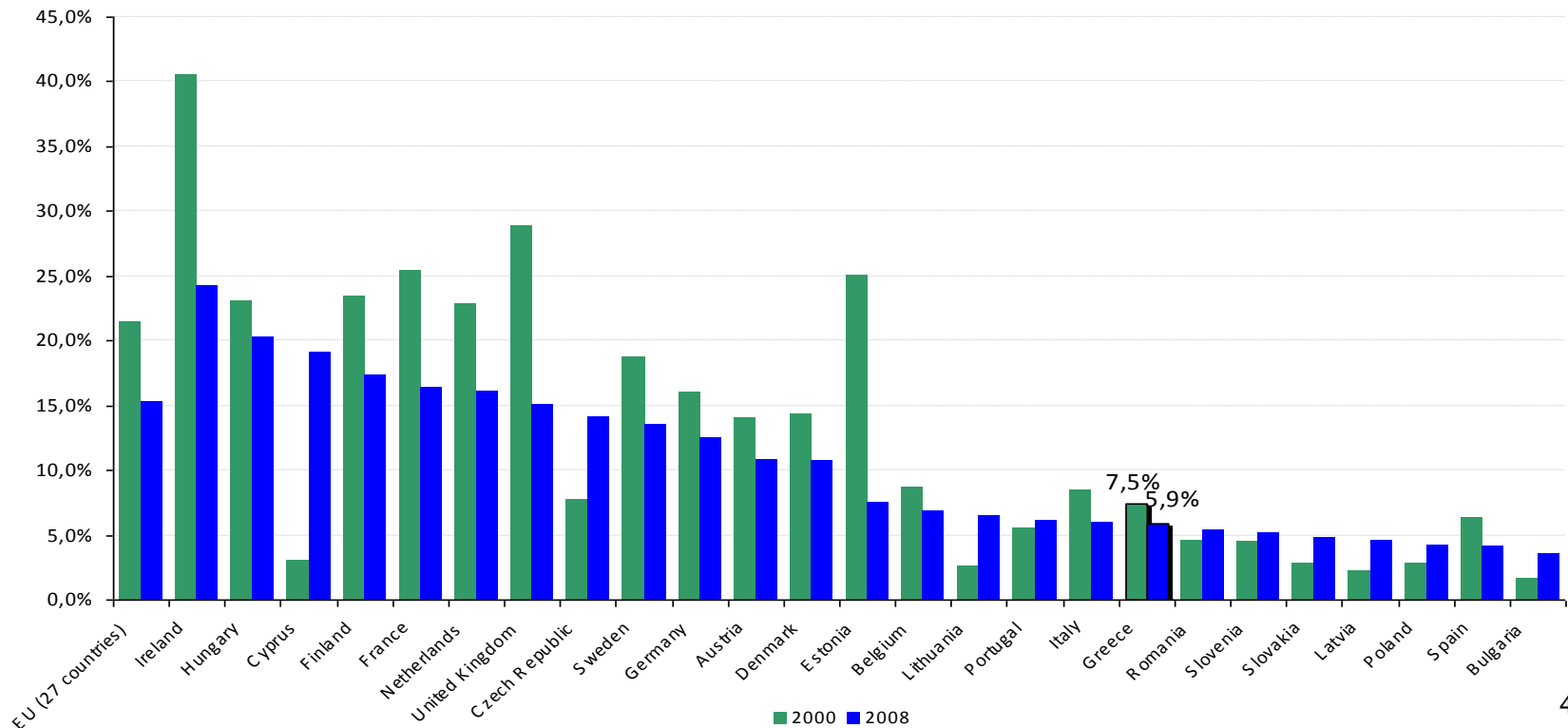

- ❑ Ελλείμματα διεθνοποίησης: έλλειψη κρίσιμης μάζας μεγάλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων με διεθνή παρουσία, με λίγες εξαιρέσεις
- ❑ Εμπόδια εισόδου σε πολλές αγορές προϊόντος και συντελεστών παραγωγής, στρεβλώσεις που δεν επιτρέπουν να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά επιχειρήσεις και δημόσιος τομέας
- ❑ Μεγάλο και «παντού εμπλεκόμενο» κράτος αλλά αναπτυξιακά αδύναμο και «μη ευφύες»
- ❑ Δομικές αδυναμίες σε παραγωγή και χρήση ΤΠΕ, παρά τις «νησίδες» υψηλής τεχνολογίας και τη χρήση τους υπό μορφή τυποποιημένου «εμπορεύματος» - commodity), ψηφιακό χάσμα
- ❑ Περιορισμένη αξιοποίηση έρευνας τεχνολογίας και καινοτομίας, χαμηλές δαπάνες για ΕΤΑ: (0,57% του ΑΕΠ, (15^η θέση σε Ευρωζώνη) με μικρή συμμετοχή επιχειρήσεων (<20%)
- ❑ «Ρηχή» και ποιοτικά στενή επιχειρηματικότητα, μικρή συγκριτικά συμμετοχή των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη νέα επιχειρηματικότητα (Global Entrepreneurship Monitor)

Έλλειμμα Ανταγωνιστικότητας

- Εξαγωγές αγαθών: παραμένουν επικεντρωμένες σε μικρό φάσμα αγαθών, κυρίως αγροτικά προϊόντα, χημικά, εξοπλισμό μεταφορών και μηχανολογικό, ενώ παρατηρείται φθίνουσα πορεία σε παραδοσιακούς εξαγωγικούς κλάδους όπως η κλωστοϋφαντουργία

Exports of high technology products as a share of total exports

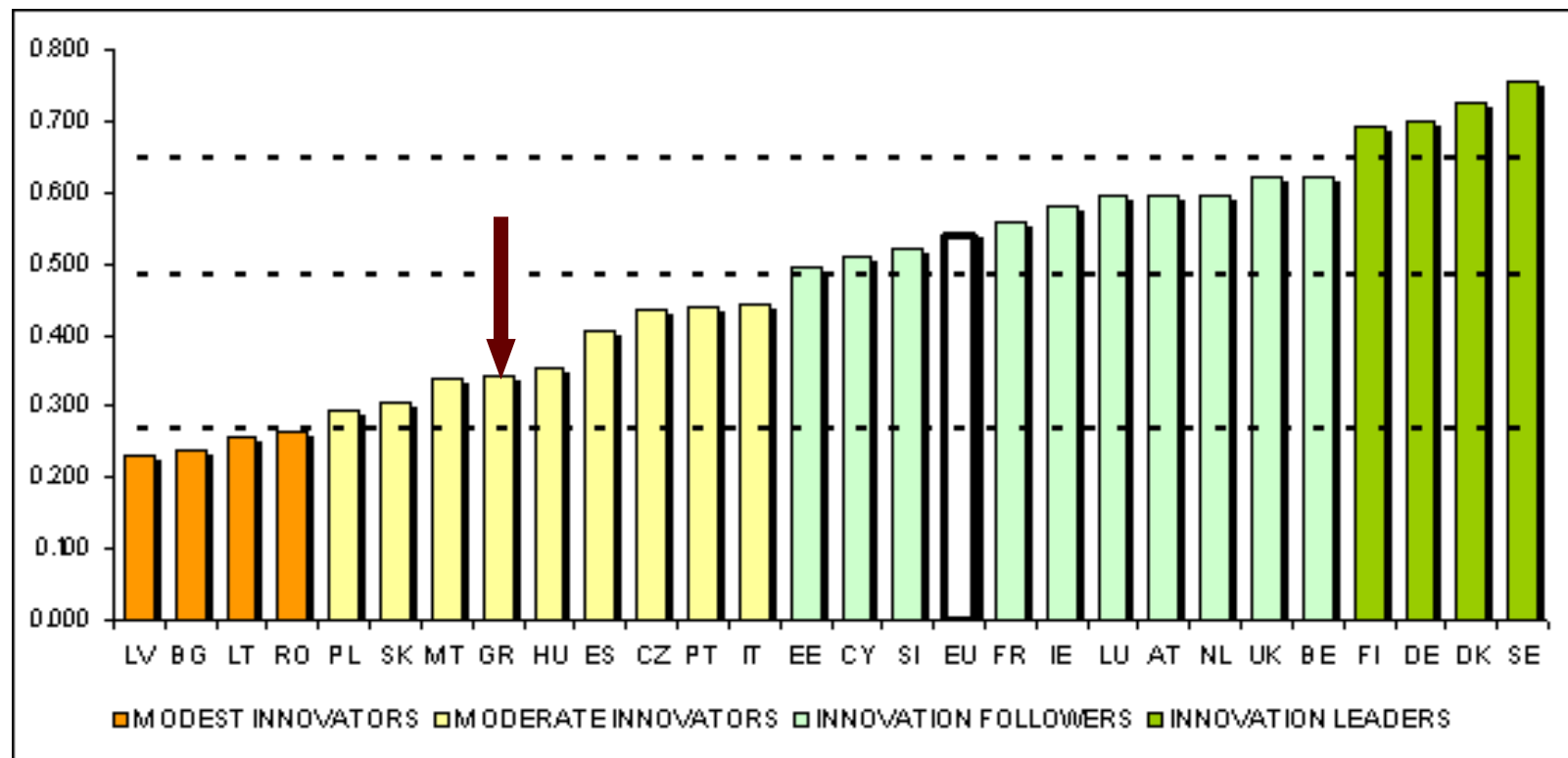

Διαρθρωτική κόπωση και Στρατηγικός εγκλωβισμός (stuck in the middle)

- Το ελληνικό «παραγωγικό- επιχειρηματικό σύστημα» σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης και εντεινόμενου ανταγωνισμού πιέζεται αμφίπλευρα από:
  - παραγωγούς χωρών χαμηλού κόστους εργασίας- που δεν είναι πια μόνον ανειδίκευτη, αλλά διαρκώς αναβαθμίζεται
  - αλλά και «ποιοτικά υπέρτερους παραγωγούς» που δραστηριοποιούνται σε χώρες υψηλού βιοτικού επιπέδου και σημαντικών τεχνολογικών & παραγωγικών ικανοτήτων

Είναι σε θέση το εγχώριο επιχειρηματικό σύστημα να κινηθεί προς τη 2^η επιλογή;

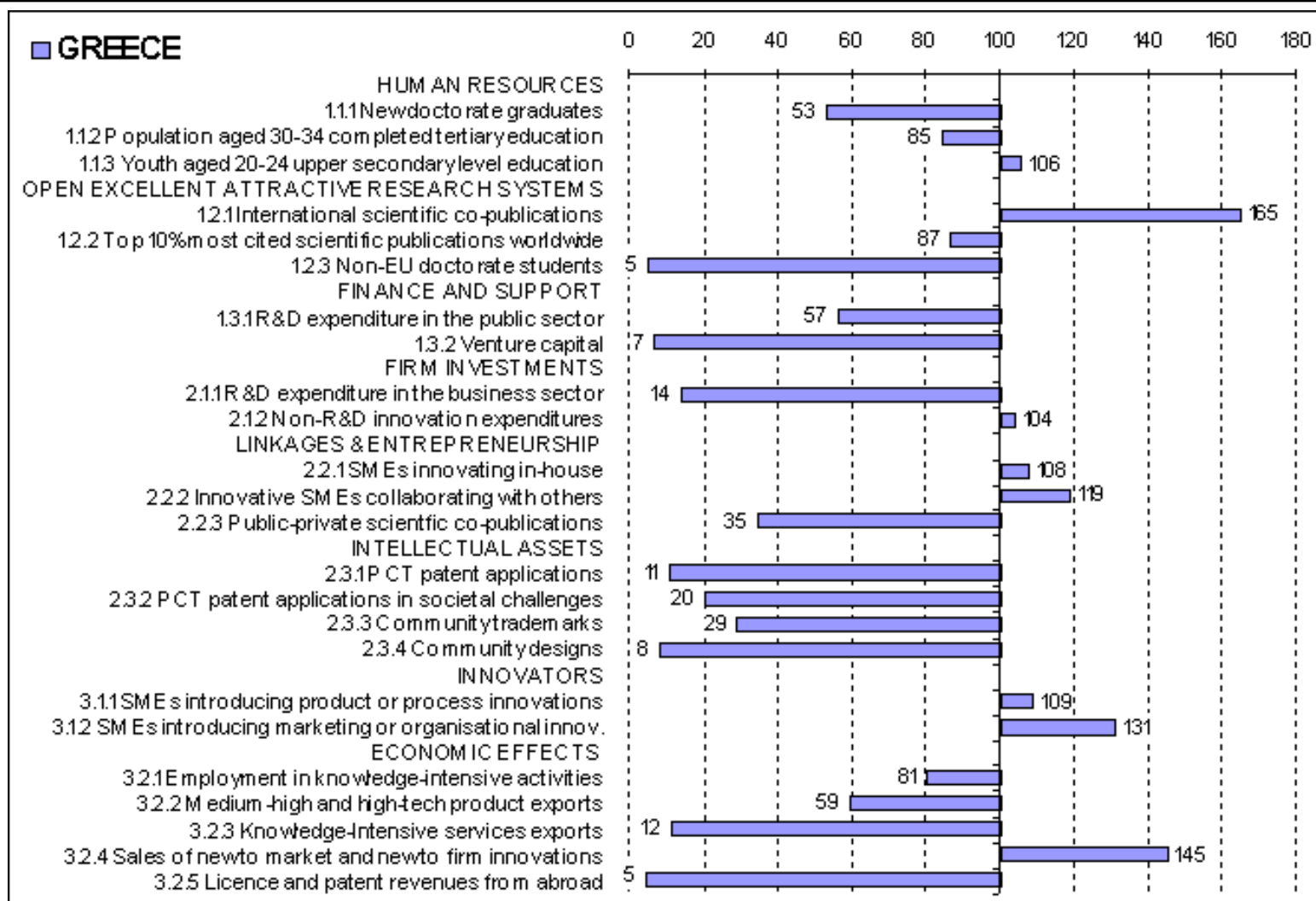
European Innovation Scoreboard 2011

Πηγή: European Innovation Scoreboard 2011 (7/2/12)

Ελλάδα (moderate innovator) : 20^η θέση (από 19^η θέση πέρυσι)

Υστερήσεις και προτερήματα

ελληνικού συστήματος καινοτομίας

- Καλές σχετικά επιδόσεις σε κάποιους δείκτες εισροών (απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δημόσια χρηματοδότηση επιχειρήσεων για καινοτομία) και κάποιους δείκτες εκροών (% ΜΜΕ που «καινοτομούν» σε οργανωτικού όμως τύπου καινοτομίες)
- Χαμηλές θέσεις Ελλάδα στους περισσότερους δείκτες (πολύ αρνητικές επιδόσεις σε πνευματική ιδιοκτησία, δια βίου μάθηση, ιδιωτικές δαπάνες για E&A): βασικές παράμετροι του ΕΣΚ υστερούν σε σχέση με τις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες
- Η Ελλάδα αργεί στο να μετασχηματιστεί σε οικονομία της γνώσης: οι σημερινές ικανότητες της Ελλάδας δείχνουν να μην είναι πιθανή η ανάπτυξη δημιουργικών καινοτόμων ικανοτήτων στο κοντινό μέλλον, αλλά υπάρχει δυνατότητα βελτίωσης της αντίστοιχης επίδοσής της μέσω διάχυσης της καινοτομίας

Τι κάνουν οι μεγάλες επιχειρήσεις της χώρας;

Αποτελέσματα έρευνας IOBE/EBEO - ΕΜΠ για λογαριασμό ΣΕΒ

Καινοτομία προϊόντος	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Οι μισές επιχειρήσεις παρήγαγαν καινοτομικά προϊόντα την τελευταία διετία ✓ Κυρίως όμως καινοτομία που είναι νέα για την επιχείρηση (69%) ή νέα για την ελληνική αγορά (50,6%) ✓ το 13% των συνολικών πωλήσεων τους προέρχονται από πωλήσεις καινοτομικών προϊόντων
Καινοτομία διαδικασίας	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Μία στις τρεις επιχειρήσεις ✓ κυρίως σε μεθόδους παραγωγής (70%) και στη χρήση ΤΠΕ (50%)
Οργανωσιακή καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 38% των επιχειρήσεων ✓ κυρίως σε μεθόδους πώλησης (70%) και μεθόδους οργάνωσης της εργασίας (56%)

Πηγή: Έρευνα IOBE / EBEO-ΕΜΠ στις 2000 μεγαλύτερες επιχειρήσεις της χώρας

Επίπεδο οργάνωσης

Τεχνολογικές Ικανότητες

- ❖ Ταχεία ανταπόκριση σε μεταβολές της ζήτησης (2 στις 3 επιχειρήσεις)
- ❖ Πιο δύσκολη η παραγωγή διαφορετικών προϊόντων
- ✓ Λιγότερες από τις μισές έχουν ευελιξία παραγωγής διαφορετικών προϊόντων
- ❖ Σχετικά καλό υπόβαθρο παραγωγικής τεχνολογίας
- ✓ Πάνω από τις μισές μπορούν να βελτιώνουν σημαντικά την τεχνολογία τους, όμως αυτό φαίνεται να γίνεται με την τεχνολογία ως εμπόρευμα: έτοιμη από το εξωτερικό

Παραγωγή γνώσης

- ❖ Υστερήσεις σε θέματα έρευνας και ανάπτυξης
- ✓ Αν και οι μισές βασίζονται σε έρευνα που διεξάγουν, οι περισσότερες δεν διαθέτουν δομημένο τμήμα εσωτερικών μελετών ή/και έρευνας και ανάπτυξης
- ✓ Βασικές πηγές γνώσης στις περισσότερες επιχειρήσεις: πελάτες και προμηθευτές
- ❖ Μικρή συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα, συνεργασία με συμβούλους, συνέδρια κτλ

Ταξινόμηση : Τεχνολογικές επιδόσεις & Καινοτομία

Τυπολογία	Κατηγορία Α: οι «υψηλής έντασης καινοτομίας»	Κατηγορία Β: οι «μέτριας έντασης καινοτομίας»	Κατηγορία Γ: οι «χαμηλής έντασης καινοτομίας»
Ταυτότητα	<p>✓ Καινοτομία προϊόντος και καινοτομία διαδικασίας:</p> <p><u>443 επιχειρήσεις (21,9% του δείγματος)</u></p>	<p><u>984 επιχειρήσεις (48,6% του δείγματος)</u></p>	<p>Κανένα είδος καινοτομίας</p> <p><u>598 επιχειρήσεις (29,5% του δείγματος)</u></p>
Διαφορές	<p>✓ 61% μεγάλες επιχειρήσεις</p> <p>✓ 86% εφαρμόζει προγράμματα εκπαίδευσης</p> <p>✓ 30% διεξάγει έρευνα in house</p>	<p>✓ 46% μεγάλες επιχειρήσεις</p> <p>✓ 79% εφαρμόζει προγράμματα εκπαίδευσης</p> <p>✓ 25% διεξάγει έρευνα in house</p>	<p>✓ 33% είναι μεγάλες επιχειρήσεις</p> <p>✓ 60% εφαρμόζει προγράμματα εκπαίδευσης</p> <p>✓ 14% διεξάγει έρευνα in house</p>

Και τώρα τι;

Ανάγκη για νέο αναπτυξιακό πρότυπο

- Βελτίωση ανταγωνιστικότητας δε σημαίνει αποκλειστικά μείωση του εργατικού κόστους. Σημαίνει
  - Βελτίωση της προσαρμοστικής ικανότητας μιας οικονομίας στις ευρύτερες τεχνολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και γεωπολιτικές μεταβολές
  - Βελτίωση της δυνατότητάς της να παράγει, να αποκτάει και να χρησιμοποιεί τη γνώση
  - Διαμόρφωση κλίματος, θεσμικού πλαισίου και ευρύτερα ενός περιβάλλοντος που ενθαρρύνει τον πειραματισμό, την καινοτομία, την ανάληψη πρωτοβουλιών με υπολογισμένο ρίσκο σε συνδυασμό με την προώθηση δημιουργικών δραστηριοτήτων κάθε είδους
- Άρα η **έρευνα ΔΕΝ είναι πολυτέλεια**, απαιτεί όμως νέες αναγνώσεις και φίλτρα γνώσης

Άρα επιλογή του δύσκολου δρόμου

- Αν αποκλειστεί η επιλογή «μιας κούρσας προς τα κάτω» μέσω δραστικών μειώσεων του κόστους εργασίας (καθιερωμένη συνταγή για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αλλά μάλλον αδιέξοδη), τότε...
- ...η μόνη κοινωνικά αποδεκτή και μακροχρονίως αποτελεσματική επιλογή είναι αυτή του δύσκολου ανηφορικού δρόμου που δίνει έμφαση σε:
  - Αξιοποίηση της τεχνολογίας από όλους και για όλους.
  - Διάχυση της γνώσης παντού (ακόμη και στους αποκαλούμενους «κλαδούς χαμηλής τεχνολογίας»).
  - Επένδυση στον ανθρώπινο παράγοντα.
  - Ενεργοποίηση της δημόσιας ζήτησης (ανάπτυξη αγοραστικών πρακτικών που ευνοούν την αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας και την καινοτομία).
  - Καλλιέργεια της επιχειρηματικότητας που βασίζεται στη γνώση και όχι στην copy-paste επιχειρηματικότητα

Πολιτικές αναβάθμισης Συστήματος Έρευνας και Καινοτομίας

Παρεμβάσεις τόσο στην πλευρά της προσφοράς όσο και της ζήτησης

- καθιέρωση μόνιμου εθνικού προγράμματος έρευνας, με μεσοπρόθεσμη στήριξη (3 έως 5 ετών) μετά από αξιολόγηση ερευνητικών ομάδων,
- λειτουργική ενοποίηση ερευνητικού χώρου (πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα)
- διασύνδεση ερευνητικής και καινοτομικής δραστηριότητας με τις λειτουργικές και αναπτυξιακές ανάγκες του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα
- υποστήριξη πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων ως φορέων μεταφοράς τεχνογνωσίας και ανάπτυξης περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας,
- συστηματική προσέλκυση ιδιωτικών πόρων για χορηγίες, υποτροφίες που συνδέονται με την ερευνητική δραστηριότητα,
- ένα μακροχρόνιο- και επαρκώς χρηματοδοτούμενο με απλές διαδικασίες- σχέδιο προσέλκυσης Ελλήνων και ξένων ερευνητών από τον διεθνή χώρο για να συνεργασθούν με ελληνικές ερευνητικές ομάδες

Όραμα και σχέδιο

Ανάγκη για υπέρβαση της «τοξικής
κουλτούρας» της ευκολίας και της
προχειρότητας

Ποιότητα, προστιθεμένη αξία και διαφοροποίηση

Ευχαριστώ πολύ !

Άγγελος Τσακανίκας
atsakanikas@iobe.gr